

Rasové a etnické předsudky v postojích dnešní mladé generace

Roman Flašar

Bakalářská práce
2019

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Roman Flašar**
Osobní číslo: **H160405**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Rasové a etnické předsudky v postojích dnešní mladé generace**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti multikulturního vzdělávání, postojů mládeže a mediální výchovy.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.
Zpracování a vyhodnocení dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. ISBN 80-7325-020-9.

BITTNEROVÁ, Dana, MORAVCOVÁ, Mirjam. *Etnické komunity: integrace, identita*. Vyd. 1. Praha: FHS UK, 2011, 359 s. ISBN 978-80-87398-13-5.

BRITTNEROVÁ, Dana, MORAVCOVÁ, Mirjam. *Etnické komunity v kulturním kontextu*. Praha: Ermat, 2008. ISBN 978-80-87178-01-0.

JIRÁSKOVÁ, Věra. *Multikulturní výchova: předsudky a stereotypy*. 1. vyd. Praha: Epocha, 2006, 130 s. ISBN 80-87027-31-0.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **10. ledna 2019**

Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2019**

Ve Zlíně dne 10. ledna 2019

doc. Ing. Aněžka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použítou literaturu jsem citoval.
V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 6. 4. 2019

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zakládá ze dvou částí. První je praktická část, která je zaměřená na vymezení pojmů, jako je etnikum, rasa, národ, národnost, multikulturalismus a další, kterými se zabýváme. Všechny pojmy jsou charakterizovány a vysvětleny. Dále jsou charakterizovány rozdíly mezi pojmy, jako je například etnikum a národ.

Teoretická část obsahuje kvantitativní výzkum provedený dotazníkovým šetřením na středních školách. Výzkum je zaměřen na zjištění postojů studentů středních škol k národnostním menšinám a na zdroje ze kterých získávají informace o nich.

Klíčová slova: postoje, názory, národnost, menšina, rasa, rasismus, xenofobie, multikulturalismus, média, informace

ABSTRACT

The bachelor thesis is based on two parts. The first is a practical part that focuses on defining concepts such as ethnicity, race, nation, nationality, multiculturalism and others that we are dealing with. All concepts are characterized and explained. Furthermore, differences between concepts such as ethnicity and the nation are characterized.

The theoretical part contains quantitative research carried out by questionnaires at secondary schools. The research focuses on identifying the attitudes of secondary school students towards national minorities and the sources from which they obtain information about them.

Keywords: attitudes, opinions, nationality, minority, race, racism, xenophobia, multiculturalism, media, information

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu práce Mgr. Jakubu Hladíkovi Ph.D. za odborné vedení práce, poskytnuté cenné rady a trpělivost při konzultacích při psaní mé práce.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 ETNIKUM, RASA, NÁROD	13
2 PROJEVY NESNÁŠENLIVOSTI	16
2.1 RASISMUS	16
3 PŘEDSUDKY	19
4 MOŽNÉ ZDROJE PŘEDSUDKŮ	21
4.1 MÉDIA.....	21
4.2 SOCIÁLNÍ SÍTĚ	22
4.3 SPOLEČNOST	23
4.4 ŠKOLA.....	24
II PRAKTICKÁ ČÁST	25
5 PŘEDSUDKY MLADÉ GENERACE A JEJICH ZDROJ	26
5.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	26
5.2 CÍL VÝZKUMU	26
5.3 METODA SBĚRU DAT	27
5.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	27
6 VÝSLEDKY	29
6.1 SHRNUÍ.....	34
ZÁVĚR	35
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	36
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	37
SEZNAM GRAFŮ	38
SEZNAM TABULEK	39
SEZNAM PŘÍLOH	40

ÚVOD

Jako téma své práce jsem si vybral rasové a etnické předsudky v postojích dnešní mladé generace. Naše společnost byla až do roku 1989 spíše uzavřená. Hlavní menšinou, se kterou se občané mohli setkat, byli Romové. Ti na naše území přišli již před staletími. Zpravidla nebyvali nikde trvale usazeni, ale neustále kočovali. A to až do doby nástupu komunistického režimu. Tehdejší vládnoucí vrstvy rozhodly o jejich trvalém usídlení do vytipovaných lokalit. Jednalo se například o domy v pohraničí, které byly opuštěné po odsunutých sudetských Němcích, nebo byty v nových panelákových výstavbách, případně staré činžovní byty uvolněné po občanech stěhujících se do nově budovaných bytových domů. Tím se začaly prohlubovat konflikty mezi majoritním obyvatelstvem a romskou menšinou. Kromě Romů se na našem území nenacházely žádné komunity jiných národností nebo ras. Obyvatelé se mohli setkávat se studenty například z Afriky nebo Asie. Tito studenti ale bývali přijímáni kladně. Svůj podíl na tom měla především vláda, která do naší země tyto studenty zvala ze spřátelených zemí. Teprve po roce 1989 mohli Češi a Slováci začít vyjíždět za hranice a objevovat nové kultury a národy. Taktéž Československo se otevřelo světu. Velký nárůst zaznamenala vietnamská komunita. Spousta Vietnamců, kteří studovali v Československu, následně přesídlili i s rodinami do Československa, potažmo České republiky. Zde se od počátku živilo především jako trhovci s levným zbožím, převážně textilem. Následně začali zakládat bistra, restaurace a celkově rozšiřovat záběr svého podnikání. Ačkoliv se většinová populace vůči nim často vymezovala a užívala pro ně hanlivé výrazy, tak hojně využívala jejich služeb. Další skupinou obyvatel, kteří začali převážně v 90. letech přicházet, byli Ukrajinci. Ti na rozdíl od Vietnamců do České republiky nepřesídlili i s rodinami, ale přicházeli především za prací. Na tyto dvě národnosti si Češi rychle zvykli a nikdo se nepozastavoval nad vietnamským obchodníkem nebo ukrajinským dělníkem. Dokonce se vytvořily stereotypy, že Vietnavec je trhovec a Ukrajinec kopáč. Tímto se stali součástí kultury a běžného života. V České republice se objevovaly samozřejmě i jiné národy, rasy a etnika. Ale bylo to v tak nepatrné míře, že společnost je bez problémů přijala nebo jejich přítomnost ani nezaregistrovala.

Situace se ale změnila v roce 2015, kdy naplno vypukla migrační krize. Ta zasáhla celou Evropu. Ať už přílivem velkého množství imigrantů, nebo pouze přílivem hysterie a strachu. Pro společnost, která byla desítky let v izolaci východního bloku, jako je Česká republika, to byl šok. Navíc česká společnost není multikulturní jako například francouzská nebo britská. Díky koloniální minulosti Francie a Velké Británie jsou jejich obyvatelé zvyklí na

imigraci. Například ve Velké Británii žije početná komunita Pákistánců a Indů. Ve velké míře jsou to potomci vojáků 2. světové války pocházející z Indie a Pákistánu. Těmto bylo umožněno jako výraz díků za službu ve válce přesídlit a usadit se ve Velké Británii. V České republice ale taková zkušenost není. Navíc pod vlivem teroristických útoků v posledních desetiletích se cítila velká část společnosti ohrožena. Především i díky tomu, že v posledních letech se cíle teroristických útoků islámských radikálů stala i západoevropská města. Většina uprchlíků byli muslimové přecházející z Blízkého Východu před válkou či Islámským státem. V dnešní době internetu a sociálních sítí se informace a zprávy šíří rychle. Každá zpráva nebo informace může být zveřejněna a šířena rychleji, než je možné ověřit její pravdivost. Internet zaplavila spousta zpráv a informací o migrantech, ale ne vždy byly tyto informace pravdivé. Někdy šlo jen o nedorozumění nebo o snahu dosáhnout větší sledovanosti. V některých případech ale byly uveřejňovány i informace s cílem vyvolávat strach a nenávisť. Pro spoustu lidí bylo poté problém již rozlišit, co je pravda, a co lež. Toto všechno vyvolalo ve spoustě Čechů strach o svou bezpečnost a začali se stavit odmítavě k přijímání migrantů.

Názory mladých lidí na migrační krizi se často lišily. Jelikož dnešní mladá generace již nevyrostla v uzavřené totalitní společnosti, ale v otevřené svobodné zemi, tak cílem této práce je zjistit, kde mladí lidé berou informace o menšinách a jaké jsou jejich postoje k nim.

Cílem teoretické části je vysvětlení pojmů, jako je etnikum, etnicita a rasa. Zároveň vysvětlení pojmů národ, národnost a národnostní menšina, a to i ve vztahu k etniku, etnicitě a rase. Dále charakteristika a vymezení rasismu, xenofobie a extremismu. Je práce zaměřena na menšiny, a to na menšiny národnostní, náboženské a etnické. Při tom bude rozebráno, které menšiny na našem území žijí a jaká je jejich historie. Budou rozebrány zdroje, odkud mladí lidé čerpají informace, a provedena jejich charakteristika. Další částí bude charakteristika multikulturalismu, jeho vznik, teorie a forma výuky v České republice.

Praktická část bude provedena formou kvantitativního výzkumu provedeného dotazníkovým šetřením. Dotazníkové šetření bylo provedeno na gymnáziu, střední odborné škole a středním odborném učilišti mezi středoškolskými studenty. Cílem bude zjistit postoj studentů k národnostním menšinám, a odkud čerpají informace o nich. Dále se práce zaměří na to, kterým zdrojům studenti věří nejvíce. Taktéž bude zajišťováno, jestli jsou názor rozdílné v závislosti na typu studia, pohlaví a místa, kde student žije, zda je rozdíl v názorech studentů žijících na vesnici a ve městě. Všechna sesbíraná data výzkumu budou roztrídě-

na, vyhodnocena a výsledky budou prezentovány. Cílem práce je zjistit, odkud dnešní mladá generace čerpá informace ohledně menšin a jakou důvěryhodnost přisuzuje jednotlivým zdrojům. Dále je cílem zjistit, jestli se názory liší dle pohlaví a u mládeže z města a vesnice.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ETNIKUM, RASA, NÁROD

V první řadě je třeba vysvětlit základní pojmy. Co je vlastně etnikum a etnicita. A jaký je mezi těmito dvěma pojmy rozdíl a vztah.

Etnikum je skupina lidí, kteří spolu mají společný rasový původ, obvykle společný jazyk a sdílejí společnou kulturu. Souhrnně lze říct, že etnikum se vyznačuje vlastní etnicitou. (Průcha, 2001, str. 18)

Oproti tomu pojem etnicita označuje kulturní praktiky a názory určité skupiny lidí, které ji odlišují od ostatních. Příslušníci takové skupiny se považují za kulturně rozdílné od jiných skupin ve společnosti a ta je tak rovněž vnímá. Existuje řada charakteristik, jimiž se etnické skupiny mohou vzájemně odlišovat: nejčastěji jde o jazyk, dějiny, původ (ať už skutečný, nebo domnělý), náboženství a styl oblékání nebo zdobení. Zdálo by se skoro zbytečné zdůrazňovat, že etnické rozdíly jsou vždy naučené, dokud si ovšem nevzpomeneme, jak často byly některé etnické skupiny považovány za „předurčené k vládnutí“, anebo naopak za neinteligentní, vrozeně líné a podobně. (Giddens, 1999, str. 228)

Rasa je pojem používaný v biologii člověka a především ve fyzické antropologii. Historicky se vyvinul v souvislosti s rozvojem anatomie, kdy věda objevovala a upřesňovala, že lidský rod (*homo sapiens*) není jednotný, nýbrž odlišuje se určitými anatomickými znaky, jako je barva kůže, vlasů a očí, tvar lebky a obličeje, výška a tělesné proporce. Vytvořila se antropologická teorie lidských ras či plemen. (Průcha, 2001, str. 27)

Rasu můžeme definovat jako velké skupiny lidí s podobnými tělesnými znaky, které jsou dědičné, vytvořené vlivem přírodního prostředí a vznikly původně v určitých geografických teritoriích: europoidní plemeno v Evropě a na Blízkém východě, negroidní plemeno v Africe, mongoloidní plemeno v Asii. (Průcha, 2001, str. 28)

Jsou ovšem i názory zavrhuující tradiční dělení ras, protože se různí badatelé mnohokrát pokoušeli třídit národy světa podle rasového klíče; někteří rozlišovali čtyři nebo pět základních ras, jiní dokonce přes třicet. V těchto klasifikacích se však našlo tolik výjimek, že se ukázaly jako nepoužitelné. Například často používaný „negroidní“ typ se vyznačuje tmavou barvou pleti a kudrnatými černými vlasy. U původních obyvatel Austrálie, kteří jinak odpovídají „negroidnímu“ typu, je tmavá pleť spojena s vlnitými a někdy i světlými vlasy. Lze uvést i mnoho jiných příkladů, jež se vymykají jakékoliv jednoduché klasifikaci. Teorie, podle které se současné lidstvo vyvinulo z hominidů v několika nezávislých

liniích, byla moderní genetikou přesvědčivě vyvrácena. Neexistují žádné přesně vymezené rasy, ale jen široké spektrum fyzických variací. Rozdíly ve fyzické typologii jsou výsledkem mísení více či méně příbuzných osob (inbreeding), přičemž míra příbuznosti při sňatku závisí na stupni kontaktu různých sociálních a kulturních skupin. Jinými slovy, lidské populace představují kontinuum bez pevných hranic. Geneticky rozdíly *uvnitř* určité populace sdílející jisté zjevné rysy mohou být právě tak velké jako mezi skupinami. Tyto skutečnosti vedou mnoho biologů, antropologů a sociologů k názoru, že by bylo vhodné od pojmu „rasa“ u lidí úplně upustit. (Giddens, 1999, str. 230)

Na první pohled se může zdát, že národ a národnost jdou ruku v ruce. Nicméně ne vždy musí národnost korespondovat s národem. Mnohdy lidé hlásící se k určité národnosti nemají vlastní národ. Národ může být brán z pohledu politického či etnického.

Národ je osobitě uvědomělé kulturní a politické společenství, na jehož utváření mají největší vliv společné dějiny a společné území. (Průcha, 2006, str. 34)

K této definici uvádí Průcha tři kritéria:

- 1) **Kritéria kultury:** *Spisovný jazyk* (především u národů Evropy) nebo společné *náboženství* (např. u národů Blízkého východu) nebo společná *dějinná zkušenost*.
- 2) **Kritéria politické existence:** Národy mají buď vlastní *stát* nebo *autonomní postavení* v mnohonárodnostním či federativním státě (např. národ český a národ slovenský v bývalém Československu).
- 3) **Psychologická kritéria:** Subjekt národa (jednotlivci) sdílejí společné *vědomí* o své příslušnosti k určitému národu. (Průcha, 2006, str. 34, 35)

Tyto kritéria ovšem není možné aplikovat striktně samostatně. Spousta národů má společnou historii, ve které se mohla spoluutvářet především kultura. Ve většině regionů je dominantní náboženství, které utvářelo a ovlivňovalo kulturu ve více státech souběžně. Tak jako je Evropa silně ovlivněna křesťanstvím, tak Blízký východ, severní Afrika a Arabský poloostrov jsou ovlivněny islámem. Průcha uvádí, že *příslušnost k národu není jen otázka objektivních znaků (např. společný mateřský jazyk aj.), ale také subjektivního vědomí jednotlivců: Patříme k národu především proto, že máme pocit skutečné vnitřní sounáležitosti s národem, s jeho historií, jeho tradicemi a zvyklostmi i s vůlí tuto příslušnost k národu dekrarovat.* (Průcha, 2006, str. 35)

Národnost je podle Průchy obvykle chápána jako příslušnost k určitému národu nebo etniku. OSN doporučuje zjišťovat národnost obyvatelstva na základě tohoto širokého vymeze-

ní: „příslušnost ke skupině osob se společným původem, kulturou, náboženstvím nebo jinou charakteristikou, které ji odlišují od ostatní populace“. Tak je tomu i v českém prostředí, kde se kategorie „národnost“ používá i v demografických, sociologických, školských statistikách. Je jasné, že se tu jedná o národnost buď ve významu „příslušnost k národu“, nebo „příslušnost k etniku“ – i když hranice mezi těmito významy je v konkrétních případech nejasná. Např. část obyvatel České republiky se hlásí k slezské národnosti, u níž však zajisté nejde o příslušnost ke „slezskému národu“. (Průcha, 2006, str. 37)

Z této definice vyplývá, že příslušnost k určité národnosti nemusí znamenat příslušnost k určitému národu. Může se jednat o etnikum, které není ani za národ považováno a nežije ve vlastním státě. Lidé hlásící se k takové národnosti mohou žít na území více států.

2 PROJEVY NESNÁŠENLIVOSTI

Projevy nesnášenlivosti mohou být proti skupinám obyvatel z různých důvodů. Nejčastěji se jedná o rasové a náboženské důvody. Velmi často jsou tyto předsudky silně zakořeněné a lidé je uznávají bez jakékoliv osobní zkušenosti či jakéhokoliv racionálního základu. Předsudky a projevy nesnášenlivosti bývají dané často historicky. Velkou měrou se taktéž opírají o různé pseudovědecké teorie, kterými se například v minulosti zdůvodňovala nadřazenost bílé rasy nad černochoy. Taktéž z náboženských důvodů se mohou některé rasy či národy pokládat za nadřazené vůči ostatním. Z těchto myšlenek, předsudků a názorů vzniká rasismus a xenofobie.

2.1 Rasismus

Dle Fredricksona se termín „rasismus“ často volně a bez hlubšího promyšlení používá k označení nepřátelských či negativních pocitů jedné etnické skupiny či „národa“ vůči jinému a výsledných činů z takového přístupu pramenících. Někdy se však antipatie jedné skupiny vůči jiné projevuje tak cílevědomě, že ústí v brutalitu dalece překračující povýšenost a předsudky, které tato vůči odlišné skupině pociťuje a které zřejmě patří k obecným lidským slabostem. (Fredrickson, str. 15)

Vnímání pojmu rasismus mohou ovlivňovat emocionální a politické názory a postoje, často na základě pseudovědeckých studií a prací, kterými v minulosti spousta vládců a diktátorů ospravedlňovalo své počínání. Jako striktně vědeckou definici můžeme podle Průchy definovat rasismus tak, že příslušníci každé rasové skupiny vnímají a uvědomují si specifické charakteristiky své vlastní skupiny a odlišnosti od vlastností jiných rasových skupin. Toto vnímání rasových odlišností vedlo k vytvoření poměrně stabilních sociálně psychologických stereotypů a postojů. Je to přirozený, a nikoli negativní jev. Rasismus je souhrnné označení pro takové jednání, které překračuje pouhé vnímání rasových odlišností a přetváří se na nepřátelské aktivity vůči příslušníkům jiné rasy. Takové aktivity se projevují v diskriminaci, v agresivním chování (verbálním, nebo fyzickým) či násilí. (Průcha, 2006, str. 52)

Jak již bylo uvedeno, ve starověku Řekové a Římané neznali ekvivalent k pojmu rasa a z toho důvodu neexistoval rasismus tak, jak jej známe dnes, ale situace se začala měnit. To ale neznamená, že neexistovaly předsudky a projevy nesnášenlivosti. Ty byly povětšinou dány především z náboženských, případně etnických důvodů. Například pokud Židé odmí-

tali přijmout náboženství a kulturní hegemonii křesťanských národů v říších, v nichž se usadili, budilo to často vůči nim nepřátelství. Ve 12. a 13. století začali být evropští křesťané k Židům nepřátelštější a položili tak základy pozdějšího rasismu. Rasismus či prorasismus pozdního středověku se netýká pouze Židů. Jak se jádro katolické Evropy rozšiřovalo dobýváním a kolonizací okrajových částí kontinentu, pocit nadřazenosti nad domorodým obyvatelstvem předjímal pocty převahy a dominance, které budou charakteristické pro pozdější expanzi Evropanů do Asie, Afriky a obou Amerik. (Fredrickson, str.27, 28)

Nástup moderního rasismu přichází v 18. a 19. století, a to především díky koloniální expanzi evropských národů a otrokářství v Americe. Tím jak bílá rasa ovládala čím dál větší území a podmaňovala si stále více národů, tak získávala pocit nadřazenosti. Zároveň v Americe bílí kolonisté z Evropy a jejich potomci díky své moci cítili nadřazenost nad otroky z Afriky. Tyto názory a představy o nadřazenosti bílé rasy začaly být zpochybňovány tím, jak si zotročené a kolonizované národy začaly znovu uvědomovat svou potlačovanou etnickou a národnostní identitu. Na počátku 20. století již prakticky neexistovala státem řízená rasistická politika vyjma několika málo států. Jednou z výjimek bylo Německo. To v době, kdy již na americkém kontinentu byla černochům přiznána stejná práva jako bělochům. Oproti tomu v Německu a jeho koloniích byla práva jiných ras stále potlačována. Například stále platil zákaz smíšeného manželství. Rasismus do vrcholné formy zrůdnosti dovedl v první polovině 20. století Adolf Hitler. Ten všechnu vinu za prohranou válku svaloval na Židy. Obyvatelé válkou zbídačeného Německa v době hospodářské krize pod tíhou válečných reparací na tuto rasistickou rétoriku slyšeli. Díky těmto názorům mohli ze své neutěšené situace vinit někoho jiného než vlastní národ a jeho hlavní představitele, kteří zemi uvrhli do války. Tato podpora dovedla Adolfa Hitlera k téměř neomezené moci nad Německem, které uvrhl do další a ještě ničivější války. V důsledku války a rasových zákonů byly zavražděny miliony lidí. Po skončení druhé světové války, kdy byly v plném rozsahu odkryty zločiny nacistického režimu, začínaly převládat názory odsuzující rasismus. I poté ale existovaly státy, které byly postaveny na rasistických teoriích a nadvládě bílých. Takovým státem byla Jihoafrická republika, kde byla v roce 1948 zavedena politika apartheidu. Tato byla zavržena v roce 1994 a tím byla všemu obyvatelstvu přiznána všechna práva. I v dnešní české společnosti se vyskytují skupiny s rasistickými názory. Některé skupiny se formují i do politických stran, jakou byla například Dělnická strana. Nicméně většinová společnost tyto názory neuznává a tudíž je podpora takových uskupení mizivá.

Další pojem, se kterým se můžeme často setkat, je xenofobie. Právní definice neexistuje, protože xenofobie není jevem, který by mohlo či mělo regulovat právo – jde o pocit či postoj. Nejde o ideologii ani o typ vychování. V žádném vnitrostátním právním předpisu, ale ani v mezinárodní (vícestranné či bilaterální) úmluvě se tento termín neobjevuje. Teprve aktivní chování, jemuž je xenofobie prvotním základem, je předmětem právních úprav. (Šišková, str. 13)

Ačkoliv xenofobie bývá často úzce spojovaná s rasismem, tak s ním nemusí vždy podmíněně souviset. Výraz xenofobie pochází již ze starověkého Řecka. Skládá se ze slov *xénos*, které můžeme přeložit jako cizinec, cizí, příchozí či třeba najatý. A slova *fobos*, které znamená strach. Oproti rasismu, který se vymezuje proti lidem jiné rasy, etniku případně jiné barvě pleti a podobně, tak xenofobie je obava z neznámých a cizích osob, kultur, zvyků a podobně. Xenofobní chování může být vůči lidem stejných fyzických znaků, kteří patří k jiné národnosti, dříve například k jinému kmenu. Jejich odlišné zvyky, tradice a způsoby mohou vyvolávat u lidí obavy. Určité projevy xenofobie mohou být vrozené, jedná se o přirozený instinkt člověka. Především v minulosti mohla být přehnaná důvěra k cizincům a k neznámému krajně nebezpečná, až život ohrožující. Tato přirozená obava ze všeho cizího může být ale zneužita příznivci rasismu.

Ačkoliv pojem extremismus není přímo projevem nesnášenlivosti, tak považuji za důležité jej zde zmínit. Extremismus je odchýlení se od většinového názoru společnosti. Například u většinové demokratické společnosti může být extremismus pravicový a levicový. Jako příklad pravicového extremismu je neonacismus, který se zrodil po druhé světové válce a základy má v nacistické ideologii. Oproti tomu představitelem levicového extremismu je anarchismus. V podstatě jakákoliv myšlenka nebo názor v extremistickém pojetí může být škodlivý pro společnost. Některé extremistické ideologie jako neonacismus bývají zákonem zakázané jako ideologie, které směřují k potlačování práv a svobod menšin či jiných ras. Dle Ministerstva vnitra Česká republika pojmem extremismus jsou označovány vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku. (MVČR, on-line 25.11.2010)

3 PŘEDSUDKY

Předsudky jsou z psychologického hlediska zvláštní hodnotící postoje. Jejich specifickou vlastností je to, že jde o postoje *předpojaté* – to znamená, že se neopírají o objektivní znalosti osob či jevů, k nimž se vztahují, nýbrž jsou to subjektivní úsudky, většinou velmi emočně nasycené. V případě předsudků lidé prostě věří něčemu, co se dozvěděli od jiných osob, i když si mohou být vědomi, že dané hodnocení nemusí platit všeobecně. Pokud někdo sdílí předsudek o jiné lidské skupině, obvykle není schopen připustit racionální argumenty, které tyto předsudky vyvracejí. (Průcha, 2011, str. 59)

Běžně se uznává, že dospělí lidé mají různé předsudky ve svém hodnocení různých národů i rasových náboženských skupin a že tyto předsudky mohou ovlivňovat jejich chování k nim. (Průcha, 2011, str. 59)

Běžnými jsou předsudky vůči příslušníkům etnických a rasových skupin, kdy se předpojaté názory generalizují, tj. jsou vztahovány na všechny příslušníky určité skupiny. Např. jsou to předsudky mnoha Čechů typu „Romové kradou“ nebo „Němci jsou agresivní“ apod. Problém je v tom, že existuje určitá spojitost mezi tím, když určití lidé mají nějaké předsudky vůči jiným skupinám, a možností (nikoliv jednoznačným výskytem!), že se budou chovat vůči těmto skupinám diskriminačně. Předsudky bývají zvláště rozšířené a vyhocené v těch zemích, kde žijí příslušníci rasově, jazykově či nábožensky výrazně odlišných populací – např. Slováci a Maďaři na jihu Slovenska, katoličtí Irové a protestanští Angličané v Severním Irsku, Srbové a Albánci v Kosovu aj. Kromě toho ale odborníci na interkulturní psychologii konstatují, že etnické či rasové předsudky se vyskytují u všech národů a etnických skupin, byť v různé míře. Existence předsudků u Čechů vůči Romům, Němcům či jiným etnikům není tedy nic mimořádného. Právě tak je samozřejmé, že u jiných národů existují určité předsudky vůči Čechům. (Průcha, 2011, str. 60)

Pojem „rasa“ vznikl sice až v novověku, ale předsudky a etnické antagonismy se v dějinách objevují odedávna. Jako předsudky označujeme názory a postoje jedné skupiny vůči druhé. Předsudky lze definovat jako apriorní představy o jedinci nebo skupině, které jsou často založeny spíše na informacích „z doslechu“ než na skutečných poznatcích. Jejich typickou vlastností je odolnost vůči změnám; nové informace předsudkem obvykle neotřesou. Kdo má vůči určité skupině předsudky, ten nebývá ochoten nestranně vyslechnout její argumenty. Kromě negativních předsudků vůči druhým mívají ovšem lidé také „pozitivní předsudky“ o těch skupinách, s nimiž se ztotožňují. (Giddens, 1999, str. 231)

Předsudky jsou předem ovlivněný názor nejen vůči skupině obyvatel, ale i věcem či situacím každodenního života. Nejsou však založeny na skutečných poznatcích nebo skutečnostech. Často to nejsou ani vlastní poznatky či zkušenosti, ale jsou přejaté. Při přejímání těchto skutečností si lidé zpravidla neověřují zdroje, ale podléhají prvnímu dojmu bez jakéhokoliv zkoumání dané situace. Prvotní zkušenost, od které je předsudek odvozen, bývá často zjednodušená, případně zkreslená. Zkreslená může být neúmyslně, ale i zcela záměrně. Proti předsudkům bojovali především představitelé racionalismu a hlavně osvícenství. Nicméně předsudky má každý z nás. Důležité ovšem je, do jaké míry jsme ochotni s nimi pracovat. Můžeme je slepě následovat a šířit dál. Nebo se můžeme snažit ověřovat fakta a zdroje, ze kterých čerpáme. Sice všichni trpíme předsudky, ale to neznamená, že naše názory a poznatky se nemohou vyvíjet. Je to jako s názorem, že země je placatá. Většina obyvatel o tom byla v dřívějších dobách přesvědčena. A to jen díky tomu, že jim tento názor předložila vyšší autorita. V té době církev, se kterou si málo kdo dovolil nesouhlasit. Postupně, jak se lidské poznání rozšiřovalo, tak lidé začali o této tezi pochybovat. Postupným zkoumáním a předkládáním důkazů a argumentů se toto mínění podařilo zvrátit na názor, že Země je kulatá. Obdobně se může chovat člověk v dnešní době. Běžně zakořeněný je předsudek, že Romové nepracují a kradou. Kolik ale lidí, kteří sdílí tento předsudek, jej má ověřený a kolik jen přejatý od svého okolí. Pro boj s předsudky je třeba předkládat lidem věcné argumenty, fakta a důkazy. A ne jim pouze předkládat opačný názor s tvrzením, že ten je správný.

4 MOŽNÉ ZDROJE PŘEDSUDKŮ

To, že všichni máme předsudky, jsem už zmínil v předchozích kapitolách. Otázkou ovšem je, kde lidé získávají informace, které jejich předsudky podporují, či vyvracejí. V dřívějších dobách byly informace předávány ústně ať už jako předávání zkušeností, nebo ve formě příběhů. Zdrojem informací mohla být také autorita. V minulosti byla touto autoritou církev, která byla často jediným zdrojem informací. Především v době, kdy gramotnost byla na minimální úrovni, knihy byly nedostupné a navíc psány v latině. Postupem času se zvyšovala gramotnost a s příchodem knihtisku se začaly knihy stávat dostupnějšími. Jako první média, která informovala o aktuálních věcech a přinášela informace, byly noviny. K nim se přidávaly různé tištěné magazíny. Tato technologie se začala rozvíjet začátkem 20. století a především po první světové válce zaznamenala obrovský nárůst. S příchodem kinematografie se začaly objevovat filmové týdeníky, které v kinech formou zpráv informovaly diváky obrazovou a zvukovou formou o aktuálním dění z domova a ze světa. Toto zpravodajství se časem začalo přesouvat na televizní obrazovky. Počátek televizního vysílání sahá do třicátých let 20. století, ale masivní rozvoj a rozšíření televizorů nastává až po druhé světové válce. Až do počátku 21. století sloužila jako hlavní média pro šíření informací rozhlas, televize, tištěná periodika, odborné publikace a samozřejmě vzdělávací instituce. V osmdesátých letech 20. století začíná vznikat na základě vědeckých a školských počítačových sítí internet. Ten zaznamenal masivní rozšíření v devadesátých letech 20. století. Velkou změnu ve vnímání internetu a šíření informací jeho prostřednictvím byl rok 2004. V ten rok byla spuštěna sociální síť The Facebook, dnes již pod zkráceným názvem Facebook. S jeho masivním rozšířením a současně vznikem zpravodajských serverů začala klesat důležitost tištěných médií, rozhlasu a televize.

4.1 Média

Média existují na naší planetě prakticky stejně dlouho jako mezilidská komunikace. Od jejího vzniku pak ovlivňují historicko-společenský vývoj lidstva. Bez obav můžeme říct, že bez médií by kulturní posun společnosti nebyl prakticky možný. Společně s vývojem společnosti se mění i podoba médií a jejich výkon. Mezi lidmi je zakódována snaha o zachování sdělení pro současné, ale hlavně příští generace stejně jako snaha o šíření informací do celého světa. To vše společně s dalšími vlivy vytváří jasné faktory, které vedou k neustálému zdokonalování médií. Výraz médium vychází z latinského slova **medium**, což v překladu znamená *střední* nebo *uprostřed*. Z toho lehce vyvodíme, že médium je

jakýmsi prostředníkem něčeho, kanálem či technickým prostředkem. (Pospíšil, Závodná 2009, str. 32)

Jak již bylo uvedeno, tak médií je spousta typů. Mezi tři hlavní patří:

- Tisková média – Mezi ně se řadí především periodika. Může se jednat o denní tisk, lidově řečeno noviny. Dále to jsou různé časopisy, které vychází v různě daných intervalech. Jejich obsah je rozličný. Vycházejí odborné časopisy o bydlení, historii, kutilství, humoristické a podobně.
- Televize – Jedná se o nejrozšířenější způsob šíření informací. Nicméně televizní vysílání je postupně vytlačováno internetem. Televize byla nejdůležitějším médiem především v druhé polovině 20. století.
- Rozhlas – V dnešní době se komerční stanice zaměřují především na hudbu a zábavu, doplněnou zpravodajstvím. V České republice existuje také veřejnoprávní Český rozhlas, který se snaží přinášet i věcná témata a informace pro úzkou skupinu obyvatel.

Především rozhlas a televize jsou kontrolovány prostřednictvím Rady pro rozhlasové a televizní vysílání (dále jen RRTV). Ta má za úkol dohlížet na nezávadnost vysílaného obsahu, dodržování platných zákonů v rámci vysílání a povinností vysílacích médií, které jim ukládá udělená licence. Zároveň dohlíží na objektivitu a vyváženost zpravodajství. RRTV by tudíž měla zasáhnout v případech, kdy se v televizi objeví lživé či manipulativní informace. Nad tištěnými médii takový dohled není. Tudíž v nich mohou být předkládány i zavádějící informace. To se stává především u bulvárních tiskovin, u kterých nejde v první řadě o nezávislé zpravodajství, ale o vyvolání senzace za účelem nejvyššího zisku. V tomto případě již záleží na čitateli, čemu věří a jak vnímá pověst jednotlivých novin.

4.2 Sociální sítě

Začátkem nového tisíciletí se objevil ve způsobu komunikace a šíření informací nový fenomén. A to sociální sítě. Zatím co v České republice byly populární služby jako lide.cz, xchat.cz které byly převážně pro komunikaci a případné sdílení fotek, tak se vyskytovaly i seznamky jako libimseti.cz. V zahraničí byla jednou z prvních masově rozšířených sociálních sítí myspace.com. Z důvodu absence české lokalizace byl o ni v České republice minimální zájem. V roce 2004 vznikla sociální síť The Facebook, později přejmenované na Facebook. Tato sociální síť si okamžitě začala získávat spousty příznivců. V roce 2008

měla síť Facebook již 100 milionů uživatelů. V ten samý rok spustila i českou lokalizaci. Tímto krokem zažil Facebook velký přesun uživatelů v České republice z domácích sociálních sítí. U některých domácích poskytovatelů činil propad až 90%. Postupem času začaly vznikat další sociální sítě jako například Twitter nebo Instagram. Sociální sítě se postupem času začaly využívat nejen pro komunikaci mezi lidmi a sdílení zážitků, staly se místem zveřejňování názorů, informací či zpráv. Zaměřily se na ně jak firmy pro nalákání zákazníků, tak i politické strany pro získání podporovatelů. Oproti běžným médiím, jako jsou televize nebo noviny, nepodléhá zveřejňování příspěvků na sociálních sítích žádné kontrole nebo ověřování zdroje či pravdivosti zprávy. Proto se tento způsob komunikace stal v poslední době hojně využíváný pro šíření tzv. Fake News. Taktéž šíření nenávistných příspěvků je pro lidi jednodušší, jelikož mohou tak činit anonymně s pocitem beztrestnosti.

4.3 Společnost

Nejstarším způsobem předávání zpráv v rámci běžného života je společnost. Již od pravěku si lidé vzájemně předávali své zkušenosti, poznatky a názory. V době, kdy ještě lidstvo nevyalezlo písmo, tak jedinou možností bylo ústní předávání informací. I s příchodem písma byl tento způsob stále nejrozšířenější, a to vzhledem k nízké gramotnosti a vysoké ceně materiálů a jejich nepraktičnosti, na které se v té době zapisovalo. I když si to v dnešní době neuvědomujeme, tak ústní předávání informací ve společnosti je stále silně rozšířené. Děje se tak ať už při komunikaci v rodině, s kamarády, v práci nebo ve škole. Otázkou ovšem je, do jaké míry považujeme tento zdroj za věrohodný. Záleží především na tom, kdo nám sděluje jaké informace. Pokud se budeme bavit s lékařem na téma z oblasti medicíny, tak pravděpodobně budeme důvěřovat jeho názorům a informacím, které nám sděluje. Ale pokud nám začne vysvětlovat, jak zapojit proudový chránič v elektrickém rozvaděči, tak se pravděpodobně jeho radami nebudeme řídit. Pokud se ale na stejná témata budeme bavit s elektrikářem, tak se naše důvěra v jeho názory obrátí o sto osmdesát stupňů. Rozvaděč podle něj zapojíme, ale s medicínskými radami půjdeme radši za lékařem. Vliv na důvěru nemusí být ale založen pouze na odbornosti. Velký vliv může mít i autorita osoby. Může se jednat o rodiče, starostu, faráře, vedoucího, například sokola nebo učitele. U učitele je situace specifická. Je předpoklad, že určitě rozumí předmětu, na který má aprobaci a který vyučuje. Ale díky své autoritě může být brán jako důvěryhodný zdroj i v jiných oblastech. Nejenom v odborných záležitostech, ale i v otázce životních situací, správného chování a podobně, protože může být považován za morální autoritu.

Především v dřívějších dobách v 19. a na začátku 20. století bývali především na vesnicích největší autoritou starosta, farář a pan učitel. To v dnešní době především u mladé generace již neplatí.

4.4 Škola

Jedná se o hlavní informační zdroj, co se týče vzdělání, znalostí a dovedností. Škola by nás všechny měla připravit na život v dospělosti a dá nám nezbytné a patřičné vzdělání. Dříve byl primární způsob předávání informací sociální interakcí mezi lidmi, jak je uvedeno výše. Postupem času začalo vznikat veřejné školství. To bylo nezbytné ruku v ruce s technickým pokrokem. Základ školství v českých zemích položila v roce 1774 Marie Terezie. Z důvodu velkého počtu výjimek se ještě nejednalo o povinnou školní docházku. Ta byla na našem území zavedena až v roce 1869 za vlády Františka Josefa I., takzvaným Hasnerovým zákonem. Ten stanovil povinnou školní docházku u dětí od šesti let v délce trvání osmi let. V pozdější době za protektorátu a poté za komunistické vlády, byla školní výuka ovlivněna vládnoucí ideologií, nacismem a komunismem. Po roce 1989 začala přeměna školních osnov na politicky neutrální. S nástupem svobody se začaly otvírat i nové informační zdroje a to především internet. Kvůli tomu začala klesat i bezmezná důvěra v autoritu školy a učitele. Učitelé přestali požívat autority jako dříve. Oproti dřívějším dobám, kdy názory učitelů nebyly zpochybňovány, je dnešní doba více kritická. Studenti čerpají informace i jinde než ve škole a poté s nimi často konfrontují učitele ve škole. Pokud se jedná o diskuzi na základě ověřených faktů, tak se dá mluvit o rozvoji kritického myšlení a analyzování přijatých informací. Může ale také na základě neověřených faktů a jejich účelovému zneužití dojít k cílenému podkopávání autority učitele. Je na rozvoji vzdělávání učitelů a úpravě metodiky, aby vyučující dokázali tyto situace zvládat a využít k pozitivnímu rozvoji osobnosti žáka. Tím jak se zrychluje a modernizuje dnešní doba, tak je nezbytné zrychlovat aktualizaci výukových metod a modernizovat vzdělávání učitelů. Tak, aby dokázaly reagovat na aktuální situace a trendy. V případě aktuálních situací, jako byla migrační krize, by měli zvládat se studenty rozebrat racionálně, věcně a nestranně danou situaci na základě ověřených faktů a znalostí. Oproti například sociálním sítím, kde mohou být názory značně zkreslené, nebo i účelově lživé. Pokud vyučující dokáže tyto situace zvládat, tak se může zvýšit důvěryhodnost školství, jako nestranné vzdělávací instituce, která rozvíjí pozitivní stránky lidské osobnosti, logické a racionální myšlení.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 PŘEDSUDDKY MLADÉ GENERACE A JEJICH ZDROJ

Praktická část je zaměřena na kvantitativní výzkum za účelem zjištění, kde studenti středních škol získávají informace o menšinách. Hlavním cílem bude zjistit hlavní zdroj informací, ze kterého čerpají a jakou věrohodnost jednotlivým zdrojům přisuzují. Dále bude zjišťováno, jestli se názory na menšiny a jiné kultury liší v závislosti pohlaví a jestli tazatel žije ve městě nebo na vesnici.

5.1 Výzkumný problém

Dnešní mladá generace žije oproti jejich rodičům v otevřené společnosti, kde se mohou střetávat a mísit kultury. To v komunistickém Československu nebylo obvyklé. Zároveň s rozmachem internetu, sociálních sítí a nezávislých médií vzrostl počet zdrojů informací, ze kterých je možno čerpat. Proto je výzkum zaměřen na generaci dnešních středoškoláků. Ti se narodili již do svobodné demokratické společnosti, a tudíž nejsou ovlivněni minulým totalitním režimem, který kontroloval a cenzuroval všechny informace. Proto bude předmětem zkoumání hlavně to, z jakých zdrojů studenti středních škol nejčastěji čerpají informace a jakou jim přisuzují váhu. Výzkum bude zaměřen, na otázku, zda je rozdíl mezi muži a ženami ve zdrojích, ze kterých čerpají informace a jestli mají rozdílnou důvěru v ně. Dále bude hledána odpověď na otázku, jestli je rozdíl ve vnímání menšin a projevu rasismu mezi studenty žijícími ve městě a na vesnici.

5.2 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit, odkud dnešní mladá generace čerpá informace o menšinách a jakou těmto zdrojům přikládá váhu. Výzkumným vzorkem jsou studenti Gymnázia a Střední odborné školy ve Starém Městě. Dále bude zkoumáno, zda se názory liší dle pohlaví a místa bydliště, zda jsou rozdílné názory mladých lidí na vesnici a ve městě. Hlavním cílem výzkumu bude, zda muži a ženy čerpají ze stejných zdrojů a jakou jim přikládají váhu, dále zda je rozdíl ve vnímání menšin a rasistických postojů mezi studenty žijícími na vesnici a ve městě. Toto téma jsem si zvolil z důvodu, že v moderním světě se objevuje stále víc zdrojů informací. Jak ve skutečném tak i virtuálním světě se setkáváme s různými a protichůdnými názory lidí a jejich hodnocením různých situací. U dospělých a starších lidí mohou být nová média důvěryhodná i přes to, že předkládají fake news. V jejich mládí byla média kontrolovaná státem, tudíž u nich může převládat pocit, že všechny informace jsou ověřené. Oproti tomu mladá generace žije v moderním multimediálním světě od naro-

zení. Proto bude zjišťováno, odkud informace čerpají a jak důvěryhodně jednotlivé zdroje hodnotí.

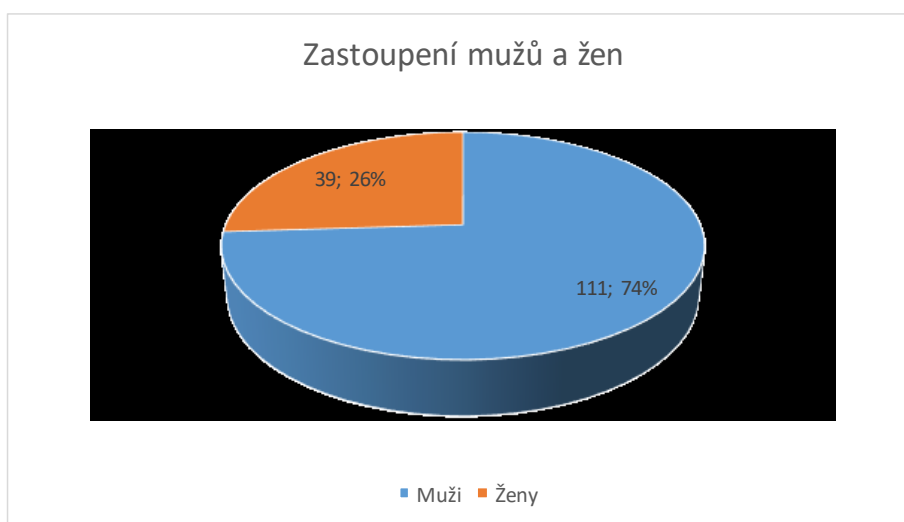
5.3 Metoda sběru dat

Sběr dat byl proveden kvantitativní formou pomocí dotazníkového šetření. Dotazník se skládal z dvanácti položek. Jedná se o otázky uzavřené, polouzavřené a škálové. První část položek 1 až 4 je zaměřena na získání demografických údajů. Položky 5 a 8 jsou zaměřeny na to, odkud čerpají mladí lidé informace a jak důvěřují různým zdrojům. V položkách 6 a 7 je zjišťováno, do jaké míry se mladí lidé setkávají s menšinami a jestli se již setkali s projevy rasismu. Poslední soubor položek 9 až 12 je zaměřen na názory, které mají mladí lidé vůči jiným rasám a kulturám.

5.4 Výzkumný soubor

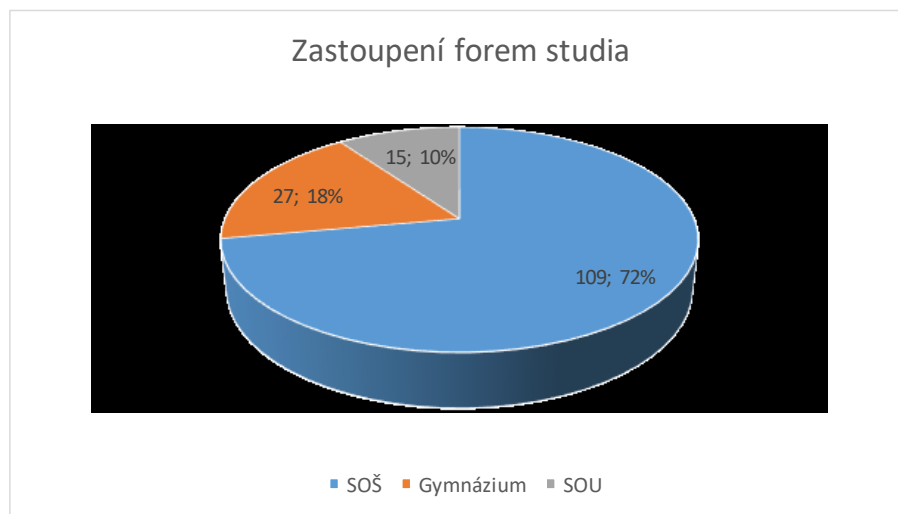
Výzkum byl prováděn mezi studenty Střední odborné školy a Gymnázia ve Starém Městě. Na této škole studují studenti jak gymnázia, střední odborné školy, tak i studenti středního odborného učiliště. Výzkumu se zúčastnilo 150 žáků, z toho bylo 111 mužů a 39 žen.

Graf č.1: Zastoupení mužů a žen

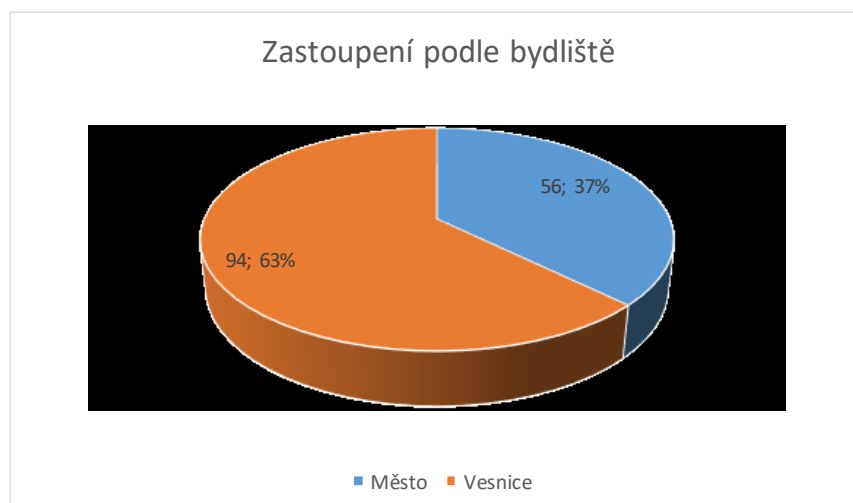
Výzkumu se účastnili středoškolští studenti ve věku 15 až 23 let. Nejvíce bylo studentů střední odborné školy, a to 109 žáků. Následovali studenti gymnázia v počtu 27 žáků, studenti středního odborného učiliště v počtu 15 žáků.

Graf č.2: Zastoupení forem studia

Podle bydliště byli zastoupeni studenti z vesnice v 94 případech a studenti z města v 56 případech.

Graf č.3: Zastoupení podle bydliště

6 VÝSLEDKY

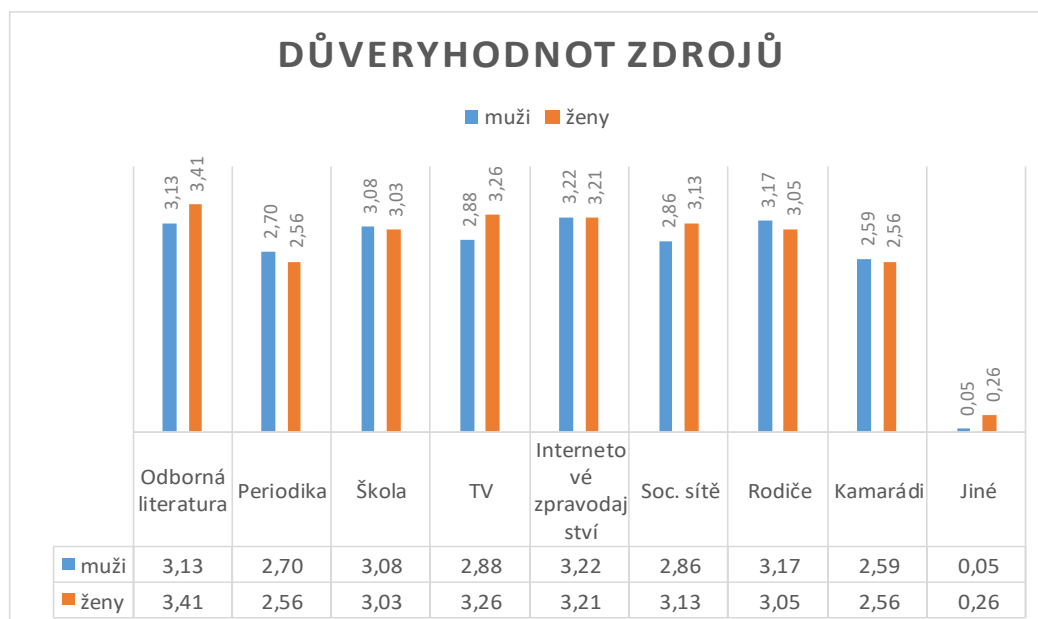
V případě otázky, zda je, rozdíl odkud čerpají informace muži a ženy, bylo zjištěno, že muži a ženy na Gymnáziu a Střední odborné škole ve Starém Městě nejčastěji čerpají informace z televize. U mužů následují sociální sítě a internetové zpravodajství. U žen se v četnosti před tyto dvě položky dostala na druhé místo škola. Kromě toho, že u mužů se oproti ženám dostali na pátou pozici kamarádi, oproti rodičům u žen, tak další pořadí je stejné.

Tabulka č.1: Zdroje informací

pořadí	muži	ženy
1	TV	TV
2	sociální sítě	škola
3	int. zprav.	sociální sítě
4	škola	int. zprav.
5	kamarádi	rodiče
6	rodiče	kamarádi
7	literatura	literatura
8	periodika	periodika
9	jiné	jiné

Další otázkou je, jakou důvěru ke zdrojům informací přisuzují studenti na základě pohlaví. Výsledky této položky z dotazníku byly zpracovány aritmetickým průměrem a položky byly rozříděny dle pohlaví.

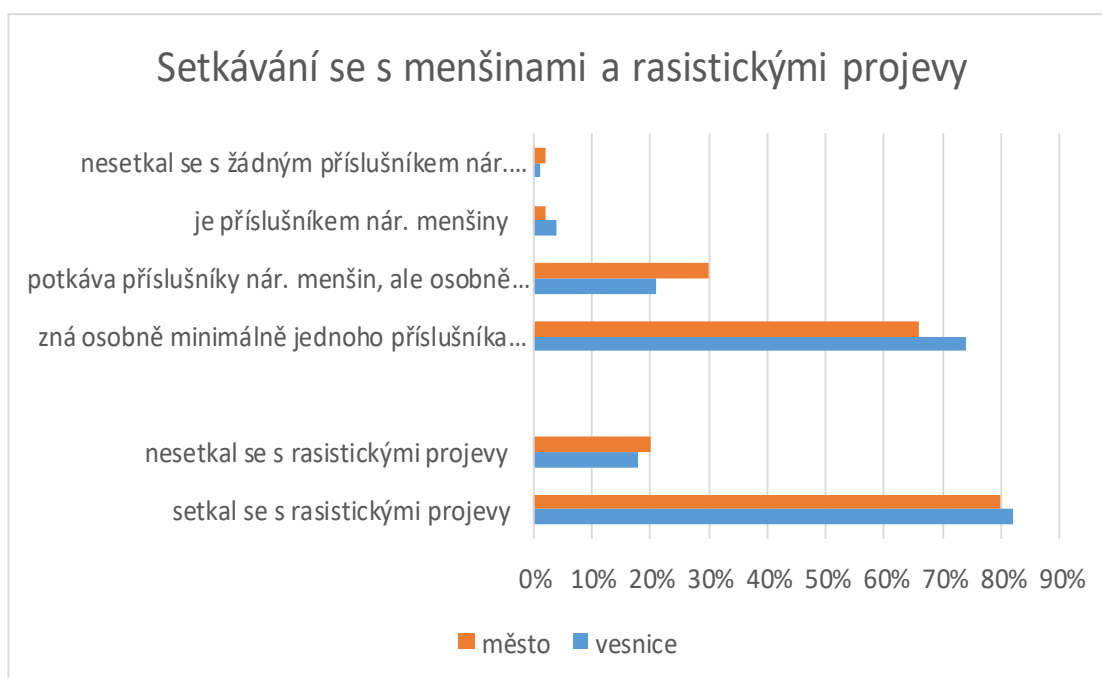
Graf č.4: Důvěryhodnost zdrojů

V důvěryhodnosti zdrojů vede u žen odborná literatura, zatímco u mužů internetové zpravodajství. Přes to, že ženy považují odbornou literaturu za nejdůvěryhodnější, tak jako zdroj informací, odkud nejčastěji čerpají, je umístily až na sedmém místě z devíti položek. Z toho vyplývá, že přesto, že je to pro ně nejdůvěryhodnější zdroj, tak z něj čerpají minimálně. Oproti tomu televizi, kterou jako zdroj informací využívají nejvíce, tak zařadily až na páté místo v důvěryhodnosti. Za nejdůvěryhodnější považují internetové zpravodajství. Jako nejméně důvěryhodné zdroje jak muži, tak i ženy označili kamarády a periodika. Periodika byla zároveň, i co se týče četnosti, označena za nejméně využívaný zdroj informací. Porovnáním obou položek bylo zjištěno, že důvěryhodnost úzce nesouvisí s tím, odkud studenti čerpají informace. To se nejvíce projevilo u žen, které považují odbornou literaturu za nejdůvěryhodnější, ale využívají ji v minimální míře. Muži nejčastěji využívají jako zdroj informací televizi, ale v důvěryhodnosti ji umístili až na páté místo.

Následně byl zpracován soubor položek, jestli se respondenti setkali s příslušníky jiné národnosti a jestli se setkali s rasistickými projevy vůči těmto příslušníkům. Těmito otázkami se v dotazníku zabývaly položky 6 a 7. Výsledky byly procentuálně vyjádřeny pomocí grafu.

Graf č.5: Setkávání se s menšinami a rasistickými projevy

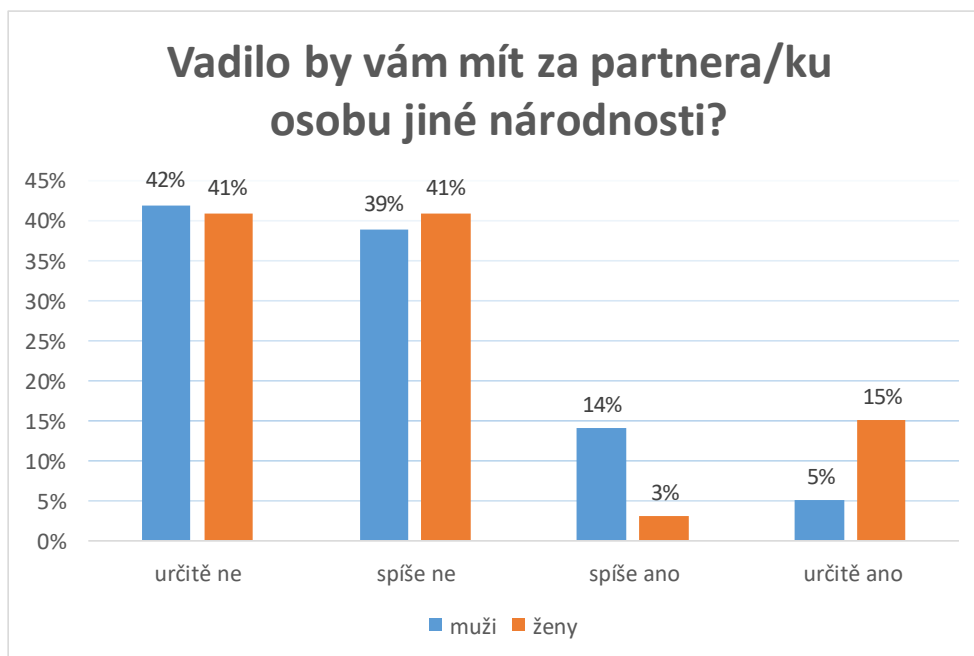

Bylo zjištěno, že s rasistickými projevy se studenti setkávají téměř ve stejné míře bez ohledu na to, jestli bydlí ve městě nebo na vesnici. V této položce tvořil rozdíl pouze 2%. Vět-

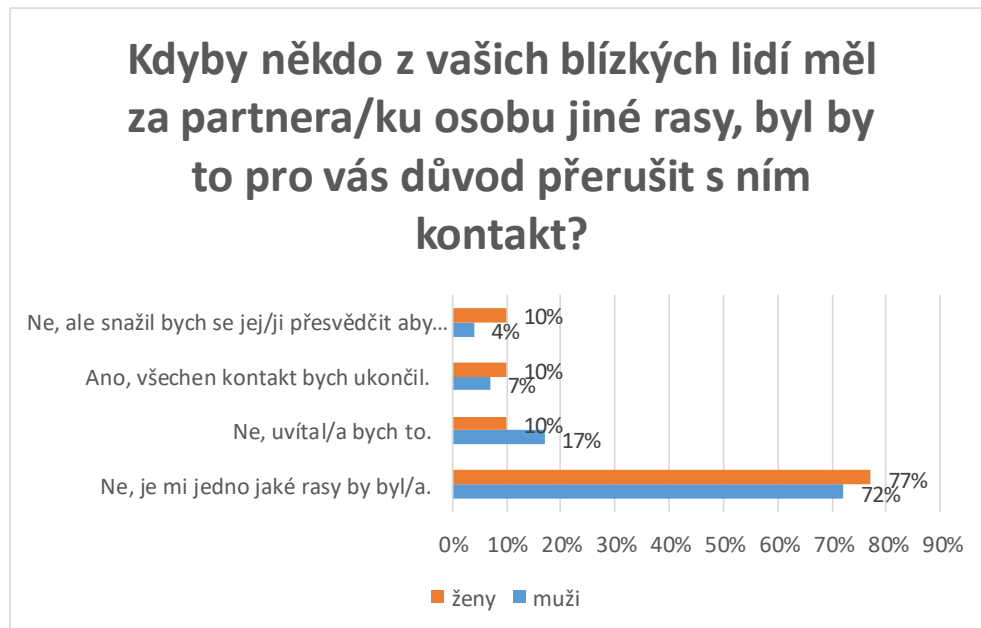
šina respondentů, celkem 70%, zná minimálně jednoho příslušníka národnostní menšiny. Tuto odpověď zvolil větší počet respondentů, a to 74% respondentů z vesnice oproti 66% respondentům z města. U odpovědi, že příslušníky národnostních menšin potkávají, ale žádného osobně neznají, byl trend opačný. Celkově tuto odpověď zvolilo 25% respondentů. Pro porovnání místa bydliště tuto odpověď volilo 30% respondentů z města a 21% respondentů z vesnice. Z celkového počtu 150 respondentů bylo celkem 5 příslušníků národnostních menšin, čtyři z vesnice a jeden z města. Odpověď, že se nikdy nesetkali s příslušníkem národnostní menšiny, zvolili pouze dva respondenti. Po jednom z vesnice a jedním z města.

Dalšími porovnávanými položkami byly 9 a 10, které jsou zaměřeny na to zda, by respondentům vadilo, či nevadilo partnerství s osobou jiné národnosti případně takové partnerství osoby ve své blízkosti. Údaje byly roztrženy dle pohlaví a vyjádřeny procentuálně.

Graf č.6: Vadilo by vám mít za partnera/ ku osobu jiné národnosti?

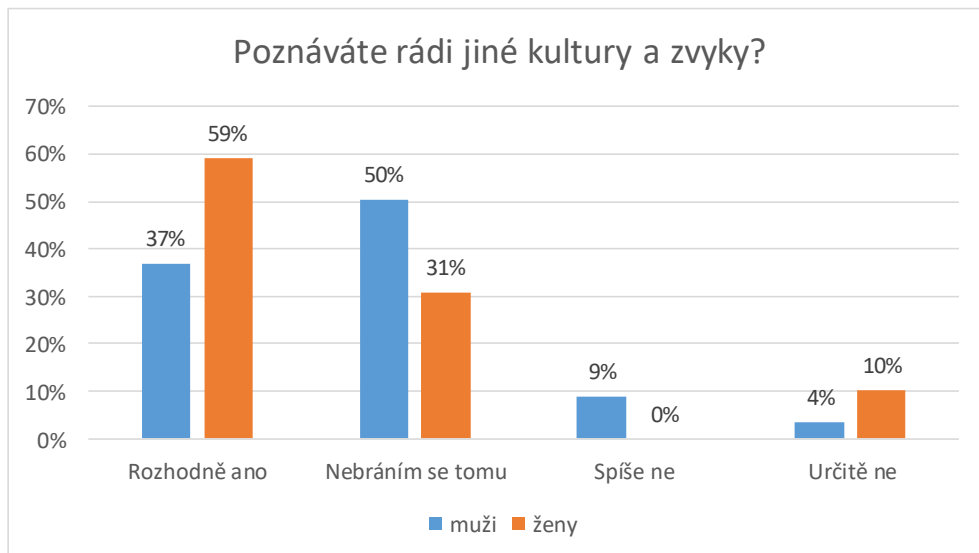
Graf č.7: Názor na partnera/ ku osobu jiné rasy.

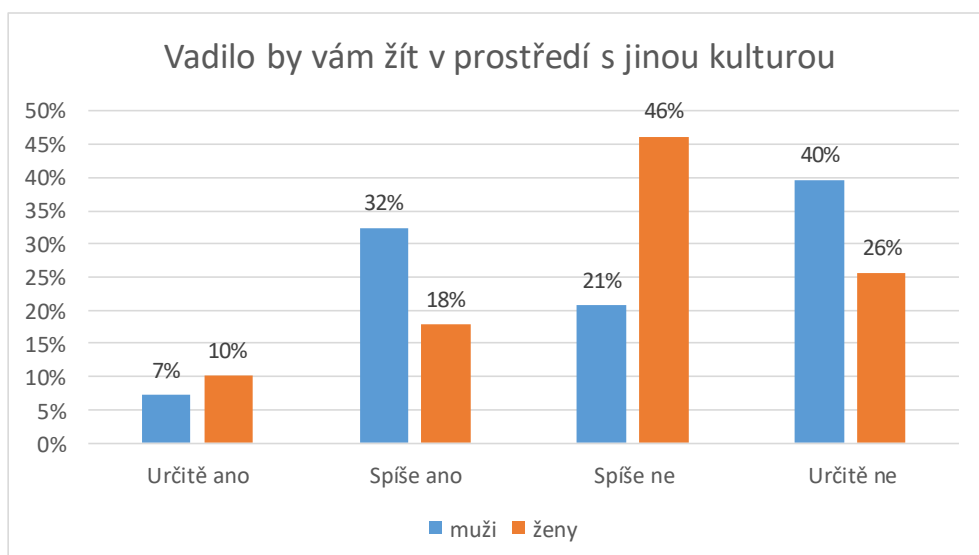
Z porovnávaných údajů vyplynulo, že jak mužům, tak ženám by nevadilo mít za partnera osobu jiné národnosti. V názorech mužů a žen, že by jim nevadilo mít za partnera osobu jiné národnosti, byl rozdíl do dvou procent. V odpovědi, že spíše by to vadilo, zvolilo tuto odpověď 13% mužů a jen 3% žen. Oproti tomu radikálnější odpověď, že určitě by jim to vadilo, zvolilo 5% mužů a 15% žen. V obou případech byl tedy rozdíl v názorech mužů a žen 10%. V případě partnerství blízké osoby se vyjádřilo 77% žen a 72% mužů, že by jim nevadil partner jiné rasy. 10% žen a 17% mužů by to dokonce uvítalo. V negativních odpovědích hlasovali více ženy než muži.

Posledním hodnoceným souborem jsou položky 11 a 12, které byly zaměřeny na to zda respondenti rádi poznávají jiné kultury a jestli by v nich chtěli žít.

Graf č.8: Poznáváte rádi jiné kultury a zvyky?

Graf č.9: Vadilo by vám žít v prostředí s jinou kulturou?

Z porovnání dat vyplývá, že ženy rády poznávají jiné kultury, ale také muži se tomu nebrání. Negativní odpovědi byly naprosto minimální. Celkem 40% mužů odpovědělo, že by jim určitě nevadilo žít v prostředí s jinou kulturou. Oproti tomu 32% mužů by to spíše vadilo. Celkově 61% mužů by nebylo proti tomu žít v prostředí s jinou kulturou, tak 39% mužů by bylo proti. Oproti tomu u žen rozhodně, že by jim to určitě nevadilo, se vyslovilo

26% a 46% spíše ne. Celkem tedy 72% žen by se varianta žití v prostředí s cizí kulturou nebránilo. Pouze 28% se vyslovilo proti. V tomto srovnání je zřejmé, přestože ženy se nevyjadřovaly tak rozhodně jako muži v odpovědi, že by jim určitě nevadila žít prostředí s jinou kulturou, tak ve výsledku zaujímají pozitivnější postoj než muži.

6.1 Shrnutí

Na základě výzkumu bylo zjištěno, že studenti Gymnázia a střední odborné školy ve Starém Městě jako nejčastější zdroj informací používají televizi, a to bez ohledu na pohlaví. Na druhém až čtvrtém místě se umístily internetové zpravodajství, sociální sítě a škola. Naopak nejméně používanými jsou periodika a rodiče. Zde je viditelný rozpor u žen, které přesto, že považují za nejdůvěryhodnější odbornou literaturu, tak ji využívají v minimální míře a nejvíc se spoléhají na televizi, kterou zařadily v důvěryhodnosti na druhé místo. Přestože roste síla internetových médií a sociálních sítí, tak studenti stále nejčastěji využívají jako hlavní zdroj informací televizi. Toto zjištění bylo celkem překvapivé. Oproti tomu periodika téměř nevyužívají. Zároveň i informacím od kamarádů nepřikládají velkou důvěryhodnost. Tudíž při čerpání informací jsou ochotni využívat i zdroje, kterým ne zcela důvěřují. Při zkoumání, do jaké míry se setkávají s rasistickými projevy vůči menšinám studenti z města a z vesnice, bylo zjištěno, že tento rozdíl je naprosto minimální. Co je ale zarážející, byla vysoká míra výskytu rasistického chování, kolem osmdesáti procent, což považují za velmi vysoké číslo. Ukázalo se, že většina studentů nějakého příslušníka národnostní menšiny zná osobně a ostatní jej minimálně potkávají. Celkově pět respondentů uvedlo, že jsou příslušníci národnostní menšiny. Respondenti z města a z vesnice odpovídali v tomto souboru otázek obdobně s odchylkou jednotek procent. Z toho vyplývá, že rozdíly mezi nimi jsou v tomto ohledu minimální. Přes to, že se studenti ve velké míře již setkali s rasistickými projevy, tak by jim nevadilo mít za partnera či partnerku osobu národnostní menšiny. Taktéž by to většině nevadilo ani u osoby blízké, stejně jako poznávání jiných kultur, kde pouze muži byli zdrženlivější než ženy, ale není to věc, které by se bránili. Žít ve společnosti s jinou kulturou by taktéž většině respondentů nevadilo. Tam se naopak zdrženlivěji projeví ženy oproti mužům. Celkově bylo zjištěno, že zkoumaná skupina osob má spíše kladný vztah k národnostním menšinám a nemá problém se soužitím s nimi. Rozdíly mezi muži a ženami, stejně jako mezi respondenty z vesnice a z města, byly minimální. Většinou činily pouze jednotky procent, případně měli lehce rozdílný žebříček hodnot, který ale kopíroval stále obdobné názory.

ZÁVĚR

Poté, co jsem si vybral jako téma své bakalářské práce Rasové a etnické předsudky dnešní mladé generace v postojích dnešní mladé generace, jsem začal nejprve studiem odborné literatury. Po jejím nastudování jsem se snažil v teoretické části vysvětlit všechny důležité pojmy. Při tom jsem začal připravovat praktickou část, a to především konstrukcí dotazníku. Z důvodu, že jsem zvolil kvantitativní metodu výzkumu, tak byl dotazník jeho důležitou součástí. V něm jsem se kromě základních demografických otázek zaměřil na to, odkud dnešní mladá generace čerpá informace a jak jednotlivým zdrojům důvěřuje. Dále také na to, zda se setkávají s národnostními menšinami, jestli poznávají jiné kultury a jaké jsou jejich postoje k těmto otázkám. Přes to, že v posledních letech se stále zvyšuje množství projevů nesnášenlivosti, tak jsem byl překvapen, že postoj mladé generace ve zkoumaném kolektivu tyto názory nesdílí. Sice na začátku vyhodnocování dat jsem byl zaskočen, kolik respondentů se setkala ve svém okolí s rasistickými projevy vůči národnostem menšinám, ale při dalším vyhodnocování se ukázalo, že těmito projevy se nenechávají respondenti ovlivnit k negativnímu pohledu na menšiny. Ukázalo se totiž, že většina respondentů má kladný vztah k národnostním menšinám a nemá problém se soužití s nimi. Při čerpání zdrojů informací se ukázalo, že mladí lidé ne vždy využívají zdroje, kterým věří nejvíce.

Jelikož se ve výzkumu jednalo o studenty střední školy, tak záleží na dalším vývoji, jestli si své názory a postoje udrží, nebo budou ovlivněni v průběhu života různými zkušenostmi ať pozitivně, či negativně.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova Teorie-praxe-výzkum*. Praha: ISV nakladatelství, 2001. s. 211. ISBN 80-85866-72-2
- [2] GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. s. 595. ISBN 80-7203-124-4
- [3] PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova Příručka (nejen) pro učitele*. Praha: Nakladatelství TRITON, 2006. s. 263. ISBN 80-7254-866-2
- [4] PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova Příručka (nejen) pro učitele, 2. aktualizované a rozšířené vydání*. Praha/Kroměříž: TRITON, 2011. s. 167. ISBN 978-80-7387-502-2
- [5] *Zákon č. 273/2001 Sb. ze dne 10. června 2001 o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů*. In *Sbírka zákonů, Česká republika 2001*
- [6] POSPÍŠIL, Jan, ZÁVODNÁ, Lucie Sára. *Mediální výchova*. Kralice na Hané: Computer media s.r.o., 2009. s. 88. ISBN 978-80-7402-022-3
- [7] BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. s. 347. ISBN 80-7325-020-9
- [8] ŠIŠKOVÁ, Tatjana, ed., *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, 2008. s. 273. ISBN 978-80-7367-182-2
- [9] Ministerstvo vnitra České republiky. *Co je extremismus*. On-line, 2010. cit. 25.11.2010. <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR Česká republika.

RRTV Rady pro rozhlasové a televizní vysílání.

SEZNAM GRAFŮ

Graf č.1: Zastoupení mužů a žen.....	27
Graf č.2: Zastoupení forem studia.....	28
Graf č.3: Zastoupení podle bydliště.....	28
Graf č.4: Důvěryhodnost zdrojů.....	29
Graf č.5: Setkávání se s menšinami a rasistickými projevy.....	30
Graf č.6: Vadilo by vám mít za partnera/ ku osobu jiné národnosti?.....	31
Graf č.7: Názor na partnera/ ku osobu jiné rasy.....	32
Graf č.8: Poznáváte rádi jiné kultury a zvyky?.....	33
Graf č.9: Vadilo by vám žít v prostředí s jinou kulturou?.....	33

SEZNAM TABULEK

Tabulka č.1: Zastoupení podle bydliště.....	29
---	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník.....	41
----------------------------	----

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý den. Právě se vám do rukou dostal dotazník, který je součástí výzkumné práce, která bude tvořit praktickou část mojí bakalářské práce s názvem Rasové a etnické předsudky v postojích dnešní mladé generace. Tento dotazník je anonymní a slouží pouze pro sběr dat pro můj výzkum. Děkuji za vstřícnost a váš čas. Roman Flašar

*Pokud nebude uvedeno jinak, vždy zvolte jen jednu odpověď.

1) Kolik je vám let?

2) Jste muž nebo žena?

- a) Muž
- b) Žena

3) Jakou školu studujete?

- a) SOU
- b) SOŠ
- c) Gymnázium

4) Kde žijete?

- a) Město
- b) Vesnice

5) Odkud nejčastěji čerpáte informace o národnostních menšinách? * Můžete zvolit více odpovědí.

- a) Literatura
- b) Periodika
- c) Škola
- d) TV

- e) Internetové zpravodajství
- f) Sociální sítě
- g) Rodiče
- h) Kamarádi
- i) Osobní zkušenost
- j) Jiná

6) Setkal/a jste se někdy s příslušníkem jiné národnosti?

- a) Ano, znám minimálně jednoho osobně.
- b) Ano, potkávám je, ale žádného osobně neznám
- c) Ne, nesetkala.
- d) Jsem příslušník národnostní menšiny.

7) Setkal jste se někdy s rasistickými projevy vůči národnostním menšinám ve vašem okolí?

- a) Ano.
- b) Ne.

8) Ohodnoťte, jak jsou jednotlivé zdroje informací o národnostních menšinách, podle vás důvěryhodné. Hodnocení proveďte pomocí stupnice 1 – 5. Přičemž 1 je neméně důvěryhodné, 5 nejdůvěryhodnější.

a) Odborná literatura	1	2	3	4	5
b) Periodika	1	2	3	4	5
c) Škola	1	2	3	4	5
d) TV	1	2	3	4	5
e) Internetové zpravodajství	1	2	3	4	5
f) Sociální sítě	1	2	3	4	5
g) Rodiče	1	2	3	4	5
h) Kamarádi	1	2	3	4	5

i) Jiná 1 2 3 4 5

9) Vadilo by vám mít za partnera/ku osobu jiné národnosti?

- a) Určitě ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Určitě ne

10) Kdyby někdo z vašich blízkých lidí měl za partnera/ku osobu jiné rasy, byl by to pro vás důvod přerušit s ním kontakt?

- a) Ne, je mi jedno jaké rasy by byl/a.
- b) Ano, všechnen kontakt bych ukončil.
- c) Ne, ale snažil bych se jej/ji přesvědčit aby se ní/m rozešel/la.
- d) Ne, uvítal/a bych to.

11) Poznáváte rádi jiné kultury a zvyky?

- a) Rozhodně ano
- b) Nebráním se tomu
- c) Spíše ne
- d) Určitě ne

12) Vadilo by vám žít v prostředí s jinou kulturou:

- a) Určitě ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Určitě ne